

квалифікації проступлення, совершеного относительно малолетней или несовершеннолетней жертвы и тогда, когда он не предвидел, но должен был и мог предвидеть возраст потерпевшего, выступающий квалифицирующим признаком.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кругликов Л.Л., Савинов В.Н. Квалифицирующие обстоятельства: понятие, виды, влияние на квалификацию преступлений. Учебное пособие. -Ярославль: Ярославский гос. ун-т, 1989. -88 с.

2. Постанова № 2 Пленуму Верховного Суду України від 7.02.2003 р. // Вісник Верховного суду України. -2003. -№ 1. -С.37-42.

3. Постановление Пленума Верховного Суда Украины «О судебной практике по делам о преступлениях против жизни и здоровья человека» от 1.04.1994 г., № 1 /Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. -1995. -№ 1. -472 с.

4. Уголовный кодекс Украины. Научно-практический комментарий. -К.: Правові джерела, 1998. -1086 с.

5. Постановление Пленума Верховного Суда Украины

«О судебной практике по делам об изнасилованиях и других половых преступлениях» от 27.03.1992 г., № 4 (с изменениями, внесенными постановлением Пленума от 4.07.1993 г., № 3) /Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. -1995. -№ 1. -472 с.

6. Постановление Пленума Верховного Суда Украины «О практике применения судами Украины законодательства об ответственности за вовлечение несовершеннолетних в преступную и иную антиобщественную деятельность» от 23.12.1983 г., № 6 (с изменениями, внесенными постановлениями Пленума от 28.03.1986 г., № 4, от 12.10.1989 г., № 10 и от 4.07.1993 г., № 3) /Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. -1995. -№ 1. -472 с.

7. Никифоров Б.С. Субъективная сторона в «формальных» преступлениях // Советское государство и право. -1971. -№ 3. -С.115-120.

8. Архив Харьковского обл. суда: Уголовное дело № 75/94. -1994.

Поступила в редколлегию 20.10.2003

ВАПСВА Ю.А. ПОМИЛКА В КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАКАХ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Улаштується необхідність зміни підходів до кваліфікації злочинів при наявності фактичної помилки в кваліфікуючих ознаках.

VAPPSVA JU.A. MISTAKE IN QUALIFYING ATTRIBUTES OF STRUCTURE OF A CRIME

Necessity of change of approaches to qualification of crimes is proved at presence of an actual mistake in qualifying attributes.

Т.Г. ГРИЦА

Національний університет внутрішніх справ

УДК 371.3:347.96

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ У ВІДОМЧИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

З позицій порівняння висловлені зауваження та пропозиції щодо можливості підготовки працівників органів внутрішніх справ у відомчих та цивільних закладах освіти.

Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України Л.Д. Кучми, передбачає підготовку у вищих закладах освіти високо моральних, мобільних

практичних спеціалістів, від діяльності яких буде залежати соціально-економічне процвітання країни. Як зазначає І.Г. Кириченко, «доктрина стала відповіддю на об'єктивну не-

обхідність перегляду значної кількості існуючих до останнього часу уявлень щодо завдань, форм і методів національної освіти взагалі та відомчої системи підготовки персоналу органів внутрішніх справ зокрема" [1]. В цілому, результативна й ефективна діяльність ОВС сучасної України безпосередньо залежить від професійного та освітнього складу кадрів.

Підготовка до навчання у вищих навчальних закладах, саме навчання та післядипломна освіта - три найважливіші складові професійної підготовки персоналу для органів, служб і підрозділів внутрішніх справ. І ефективне функціонування цих складових можливе лише у контексті відповідного системоутворюючого фактора - відомчої освіти Міністерства внутрішніх справ України. Як вказує О.В. Кудрявцев: "Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів є одним з провідних елементів в процесі реалізації кадрової функції будь-якої соціальної системи. У свою чергу, цей елемент утворює спеціалізовані підсистеми - різного роду учбові заклади та підрозділи підготовка й підвищення кваліфікації, а також функціональні суб'єкти управління ними" [2]. "Професійна підготовка є готовність до виконання професійних завдань. Тому вона не вичерпується лише знаннями і уміннями в сфері охорони правопорядку, але й залежить від готовності співробітника застосувати їх на благо суспільства, зберігаючи при цьому своє життя та здоров'я, а також життя і здоров'я своїх товаришів. Розглядаючи професійну підготовку як необхідний рівень знань, умінь та навичок працівників, їх здатність виконати покладені завдання і функції, необхідно мати на увазі, що поняття професійної підготовки обіймає також процес навчання, його види (початкову підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації, службову підготовку тощо)" [3].

Звідси: високоєфективна професійна підготовка працівників органів внутрішніх справ можлива лише за умови функціонування спеціалізованих відомчих учбових закладів. Це об'єктивна закономірність розвитку освітянських систем більшості цивілізованих країн світу. "У більшості розвинених країн світу поступово склалися так звані бінарні системи вищої освіти" [4], де поряд з університетським сектором існують досить чисельні спеціалізовані заклади, які приймають чималу частину молоді [5]. "Спеціалізація вищої освіти є її характерною рисою. Вже перші університети середньовічної Європи мали у своєму складі такі структурні підрозділи, як богословський, медичний і юридичний факультети" [6]. Нині з європейських країн "бінарну" систему вищої освіти мають Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ряд інших країн. Науковий аналіз доводить, що збереження й у наш час тенденції створення дедалі нових видів закладів вищої освіти є логічним наслідком складності реформування такої інертної і консервативної "системи" європейського зразка [7].

Отже, спеціалізація відомчих закладів Міністерства внутрішніх справ України має не лише науково виважене теоретичне підґрунтя, але й великий позитивний практичний досвід. Доказовим аргументом та необхідності комплекту-

вання служб і підрозділів внутрішніх справ лише фахівцями, які закінчили спеціалізовані відомчі навчальні заклади, є розгляд сумісної проблематики їх підготовки цивільними закладами освіти, що обумовлено постійним некомплектом органів, значною плінністю кадрів та неможливістю учбових закладів Міністерства внутрішніх справ комплектувати втрачені кадри з причин постійного скорочення прийому до них слухачів та курсантів через обмеження бюджетного фінансування.

Відразу зазначимо, що система освіти має багатопрофільний характер, отже кожен заклад освіти має свою спеціалізацію та спрямований на задоволення потреб у кваліфікованих фахівцях окремої галузі народного господарства, освіти, науки чи культури. З огляду на це, загальноцивільні заклади освіти не призначені для підготовки фахівців для органів внутрішніх справ. В них можуть надаватись лише базові знання, які стануть у пригоді в деяких службах та підрозділах органів внутрішніх справ. Наприклад, особа, що закінчила автотранспортний навчальний заклад освіти, придбала необхідні знання, які можуть бути використані на службі в Державній автомобільній інспекції, а особа, яка отримала економічну освіту в цивільному закладі, володіє знаннями, що необхідні для виконання обов'язків на Державній службі по боротьбі з економічними злочинами. Водночас ці знання обов'язково необхідно пропустити скрізь призму специфіки діяльності органів внутрішніх справ, пристосувати їх до майбутньої діяльності працівника, а також надати необхідні знання, прищепити уміння і навички, необхідні для виконання службових обов'язків у відповідних службах і підрозділах органів внутрішніх справ.

Існуюча система юридичної освіти, що запроваджена в цивільних закладах освіти, не пристосована для підготовки фахівців для органів внутрішніх справ з наступних причин:

1. Цивільні заклади освіти не ставлять перед собою мету підготувати фахівців саме для органів внутрішніх справ, та, як наслідок, не враховують специфіку діяльності цього органу виконавчої влади. Вони здебільше готують абстрактних фахівців, так званого широкого профілю з спеціальності "правознавство".

2. Не дивлячись на специфіку професійної підготовки юридичних кадрів, яка обумовлена особливостями змісту їх наступної діяльності, прийом на денне відділення юридичних факультетів та юридичних вищих навчальних закладів нічим не відрізняється від прийому на інші факультети та в інші вищі навчальні заклади. Основним критерієм відбору потенційних фахівців в галузі права є успішне складання вступних іспитів. Цей критерій, без сумніву, є необхідним, але його застосування не виявляє таких необхідних якостей для майбутнього працівника органів внутрішніх справ, як чесність, моральність, непохитність та психологічна витримка. У документах, які подаються абітурієнтом, зазначені якості не знаходять належного відображення. Підтвердженням недоліків існуючого прийому є здійснення студентами злочинів та інших правопорушень, а також прийняття до цих закладів осіб, які в минулому були пов'язані зі злочинним середовищем, здійснювали злочини та інші правопорушен-

ня.

3. Освітні програми у цивільних закладах освіти недостатньо враховують практичну підготовку, віддають перевагу теорії і відірвані від реальної практики. Освітні програми не включають в себе такі необхідні для майбутнього правоохоронця дисципліни, як: "Бойова підготовка", "Оперативно-розшукова діяльність", "Спеціальна техніка", "Спеціальна тактика". Навіть фізична підготовка на юридичних факультетах та в юридичних вищих навчальних закладах проводиться за загальною програмою, яка не враховує специфіки органів внутрішніх справ, де переважає рукопашний бій, кросова та силова підготовка.

4. Відмінність в якості учбового процесу та загалом в підготовці фахівців з юридичною освітою досить вагомá. Вона обумовлюється різними причинами, а саме: нестача та нерідко невисокий науково-педагогічний рівень викладачів, особливо в периферійних навчальних закладах; відмінність в методиках навчання; відсутність належної матеріально-технічної бази, недостатнє методичне забезпечення освітнього процесу; неналежне забезпечення студентів технічними засобами навчання; недостатня кількість учбових посібників, відсутність постійно оновлюємої бази нормативно-правових актів, без якої важко відслідковувати зміни в законодавстві. Все це не дає змоги проводити заняття на високому якісному рівні. Навіть у профільних юридичних вищих навчальних закладах регулярно не оновлюються засоби, які застосовуються в навчальному процесі, в якості наочних посібників використовуються застарілі матеріали, що свідчить про те, що не дотримуються контакти з практичними підрозділами.

5. Студенти не всіх юридичних факультетів та юридичних вищих навчальних закладів можуть пройти стажування в органах внутрішніх справ. Навіть для студентів профільних факультетів юридичних вищих навчальних закладів стажування займає незначний термін. До того ж практичні працівники не залікавлені в керівництві практикою студентів цивільних навчальних закладів.

6. Деякі з цивільних закладів освіти готують фахівців з юридичною освітою як на денній, так і на заочній формі навчання. Треба зазначити, що підготовка слідчого, дізнавача, оперативного уповноваженого та інших спеціалістів потребує врахування специфіки їх діяльності. Вона пов'язана з вивченням теорії права, форм, методів, прийомів, які практично неможливо використовувати в роботі без їх учбового опанування. Всебічне опанування юридичним інструментарієм неможливо при заочній формі підготовки кадрів. В силу багатьох причин, заочна форма освіти зводиться практично до сесійного учбового процесу, який складається з стислих лекційних курсів, поодиноких семінарських занять і, головним чином, іспитів та представляє собою самообман суспільства й держави в галузі підготовки юридичних кадрів.

7. Цивільні заклади освіти випускають фахівців, які у більшості своїй неспроможні після закінчення закладу освіти адаптуватись у практичному підрозділі та ефективно виконувати свої обов'язки. Потрібен деякий час, щоб у повній

мірі підготувати їх до практичної діяльності у відомчих навчальних закладах на відміну від цивільних, орієнтованих на підготовку фахівців широкого профілю, відбувається підготовка фахівців для конкретних сфер діяльності органів внутрішніх справ. Саме цьому відповідає новий перелік спеціальностей, яких набувають слухачі та курсанти в процесі підготовки у відомчих навчальних закладах освіти, це: "правознавство", "правоохоронна діяльність", "управління в сфері "правопорядку", "військово-юридична діяльність", "практична психологія". Відбір кандидатів на навчання до відомчих навчальних закладів покладається на апарати по роботі з особовим складом Міністерства внутрішніх справ України. Під час відбору кандидатів, комплектуючі органи забезпечують їх попередній професійно-психологічний відбір, проходження військово-лікарської комісії, перевірку рівня загальноосвітньої та фізичної підготовленості, проведення спеціальної перевірки. Результати вивчення та перевірок залучаються до особових справ кандидатів, які в разі позитивного результату надсилаються до відомчого навчального закладу, і за умов успішного складання вступних іспитів кандидати зараховуються до нього.

Ця система відбору спрямована на те, щоб з самого початку формувати якісний особовий склад та завадити проникненню до органів внутрішніх справ осіб із антигромадськими нахилами з числа цивільної молоді, яка з моменту зарахування до закладів МВС України знаходиться на службі в органах внутрішніх справ. Слухачі та курсанти приймають присягу і на них поширюються права й обов'язки, гарантії правового та соціального захисту, передбачені для начальницького складу органів внутрішніх справ. Відомчі навчальні заклади належать до навчальних закладів закритого типу з обов'язковим казарменним станом на першому та другому курсах. Під час навчання слухачі та курсанти знаходяться під керівництвом і контролем відповідних командирів, що дозволяє вберегти молодь від різних негативних факторів навколишнього середовища. Програми професійної освіти відомчих навчальних закладів більшу частину навчального часу відводять на вироблення і закріплення вузькопрофесійних вмінь та навичок, а не на загальну юридичну підготовку. При підготовці фахівців значну увагу приділяють профілюючим та спеціальним дисциплінам, фізичній та бойовій підготовці, що викладаються весь термін навчання. Практика курсантів та слухачів в органах і установах внутрішніх справ є складовою частиною навчально-виховного процесу та забезпечує подальше закріплення та поглиблення одержаних ними теоретичних знань, набуття і вдосконалення професійних умінь, прищеплення інтересу спеціальності. Наказом МВС України № 920, яким затверджується Типове положення про організацію і проведення навчання і виробничої практики (стажування) курсантів і слухачів навчальних закладів МВС України, в органах і установах внутрішніх справ відповідальність за організацію стажування покладається на керівників навчальних закладів і органів внутрішніх справ [8].

Загалом, процес підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ у відомчих навчальних закладах має

свого метою забезпечення органів внутрішніх справ фахівцям, які знають свою справу, володіють високою правосвідомістю, відповідають за рівнем знань отриманому ними диплому про вищу освіту та вміють працювати в органах внутрішніх справ по-новому Система підготовки кадрів у відомчих навчальних закладах освіти знаходиться у динамічному розвитку, який має забезпечувати її відповідність вимогам практичної діяльності працівників органів внутрішніх справ в сучасних умовах. Вона враховує кращий закордонний досвід підготовки поліцейських кадрів, чому сприяє постійний обмін досвідом між Міністерством внутрішніх справ України та правоохоронними органами інших країн. Ця система підготовки кадрів найбільш адаптована до умов служби в органах внутрішніх справ і пройшла перевірку часом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кириченко І.Г. Система освіти МВС України як складова частина національної освіти: закономірності існування та перспективи розвитку // Вісник Запорізького юрид. ін-ту. - 2002. - № 2. - С.39.
2. Формування пізнавальної самостійності курсантів

вищих навчальних закладів МВС як основа підвищення їх професійної підготовки: Навчальний посібник /Н.Л. Горбач, І.В. Ващенко, В.О. Тюріна. -К.: Міжнародна фінансова агенція, 1998. -С.16-17.

3. Кудрявцев А.В. Проблемы организации непрерывной подготовки кадров в органах внутренних дел. -М.: Академия МВД РФ, 1994. -С.22.
4. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: Монографія /За заг. ред. Г.В. Фокіна. -К.: МАУП-МКА, 1997. -С.40.
5. Системы высшего образования стран Запада. -М.: Изд-во ун-та Дружбы народов, 1991. -С.117.
6. Jallad J. - P.L. Enseignement superieur en Europe. -La Documentation francaise, Paris, 1991. -P.38.
7. Ramirer Francisco O., Riddle P. The Expansion of Higher Education // International Higher Education An Encyclopedic. - Garland Publishing, 1991. -P.62.
8. Наказ МВС України "Про затвердження Типового положення про проходження практики курсантами (слухачами) вищих закладів освіти МВС України" від 30.12.1997 р., № 920. -К., 1997.

Надійшла до редакції 23.06.2003

ГРИЦА Т.Г. ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМЫ ПОДГОТОВКИ ЮРИСТОВ В ВЕДОМСТВЕННЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

С позиций сравнения высказаны замечания и предложения в отношении возможности подготовки работников органов внутренних дел в ведомственных и гражданских учебных заведениях.

GRITSA T.G. FEATURES OF SYSTEM PREPARATION OF LAWYERS IN DEPARTMENTAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE MINISTRY INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

From positions of comparison remarks and offers are stated concerning an opportunity of preparation of employees of law-enforcement organs in departmental and civil educational institutions.

В.Л. ГРОХОЛЬСЬКИЙ

канд. юрид. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

УДК 341.232.343.341

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В БОРОТБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Розглядаються нормативно-правові та організаційні основи міжнародного співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю.

За останні десятиріччя спостерігається значний ріст міжнародної організованої злочинності, що обумовлене значним досягненням у розвитку технологій і засобів

зв'язку, розширенням міжнародної комерційної діяльності: юридичних і фізичних осіб. Міжнародні злочинні організації ефективно використовують міжнародну полі-